

Tannroten til mye ondt

I desember ble jeg pårørende. Skjønt, jeg har vært pårørende lenge til dette vakre mennesket som min svigermor er. Hun som tryllet med håndarbeid og søm, med sølv og kunst. Demenssykdommen rotet det til i hodet hennes. Nå er hun på sykehjem, og jeg får kjennet på en ny side av å være pårørende. Et overveldende mylder av søknader og informasjon – og mangel på informasjon. Mange nye og velmenende mennesker å forholde seg til. Et godt sykehjem hvor mye er på stell, men hvor informasjonen om alt som er på stell, ikke alltid når fram til oss pårørende. Hvordan fungerer det da for dem som ikke har pårørende som er utdannet helsepersonell?

I denne fasen har jeg sett at jeg må slutte å være tannlegen til svigermor. Hun kommer seg ikke like enkelt inn til meg lenger der jeg jobber i en privat klinikk. En trapp ble hindringen. Det er vemodig. Jeg har full tillit til tannhelsetjenesten og de folka som jobber der, men jeg vet samtidig at det ikke er bra å bytte til nye behandlere for denne herlige damen med demenssykdom. Nå hadde jeg ikke noe valg.

Jeg fylte ut søknadsskjemaet som jeg fikk på sykehjemmet etter forespørsel. Jeg kunne, overraskende nok, også velge å si fra meg tilbudet. Men jeg fikk ingen god informasjon om hva jeg da faktisk sa nei til. Hvordan skal en pårørende vite hva konsekvensene er av å si nei? Jeg innrømmer at jeg kjente på en ugrei følelse av å mangle kontroll på situasjonen. Ville hun i så fall få smerter i ventetiden? Smerter som hun ikke kunne uttrykke? Smerter som kan gi økt forvirring med påfølgende økt bruk av medisiner og personalressurser? Infeksjoner som kunne føre til alvorlig sykdom og sykehusinnleggelse?

Det er ikke lett å være pårørende. Det er en konstant uro over at mennesket du er glad, i skal ha eller få plager som ikke forstås. Naturlig nok er jeg aller mest redd for tannmerter og infeksjoner. Nå legger jeg merke til alle beboerne på sykehjemmet som går rundt med masse plakk på tennene. Nå ser jeg gingivitt i det de smiler mens jeg prater med dem. Nå ser jeg solbærsirup og husholdningssaft som serveres til alle måltider. Nå sier jeg fra, som pårørende og som

Foto: Kristin Aknes

Det er ikke lett å være pårørende.

Det er en konstant uro over at mennesket du er glad, i skal ha eller få plager som ikke forstås.

tannlege, og nå får jeg svar om at sukkerholdig saft er billigere enn sukkerfri. Nå spør jeg om de pusser tennene deres, eller i alle fall hjelper dem med å pusse tennene, morgen og kveld. De svarer at de prøver, men at det er vanskelig. Og nettopp det kan jeg forstå. Tannpuss er vanskelig på mennesker som ikke lenger skjønner at de må snu tannbørsten når de bytter side, som ikke lenger vet hva en tannbørste er, som biter på tannpirkeren. Fluorskyll er vanskelig når den umiddelbart svelges hvis man ikke passer på. For passe på, det må man. I mange tilfeller går det, men det tar tid. Tid som pleiepersonellet har lite av.

Sykepleierne og hjelpepleierne er heller ikke klar over hvilken risiko tenner kan være. De har rett og slett ikke lært det på utdanningen. Det må vi gjøre noe med. Sammenhengen mellom munnsykdom og annen somatisk sykdom, mellom munnsykdom og demenssykdom og kunnskap om hvordan vi forebygger munnsykdom må inn på læreplanene deres. Tannhelsepersonellet må lære dem hva de skal se etter hos mennesker som sliter med å uttrykke egen smerte og ubehag. I tillegg må vi arbeide for å tilrettelegge for at sunn og god mat og drikke er lønnsomt for driften av sykehjemmene. Det betyr å få sukkeravgiften tilbake og bruke disse pengene til å subsidiere sunn mat. Det betyr å satse på forebygging og helsefremmende tiltak, samtidig som vi har en hensiktsmessig og god tilgang til adekvat behandling for dem som trenger det. Dette vil kreve tettere samhandling i hele tannhelsetjenesten og mellom tannhelsetjenesten og øvrig helse- og omsorgstjeneste. Bare slik kan vi bo trygt hjemme – eller på sykehjem.

Vi har en stor jobb foran oss i året som kommer. Det handler om å finne de beste løsningene for både pasienter og pårørende og for munnhelsepersonalet. Det handler om samhandling og om å skaffe økt munnbevissthet i hele helsesektoren. Det er utfordrende, men ikke umulig. Jeg har tro på at vi kan.

Godt nytt munnhelseår!

Heming Olsen-Bergem
President i NTF